

שוויון נשים - המילים שאינן מתחברות

השופטת דליה דורנר פסקה שיחס מפלה, משפיל ופוגע בכבודן של נשים. באמצעות עיקרון ההשפלה, דורנר מעגנת את הפגיעה בשוויון כפגיעה בכבוד האדם (שהוכר כזכות חוקתית). בהתבסס על המעמד החוקתי שהיא מקנה לזכות לשוויון, דורנר בוחנת את הפגיעה בשוויון לפי פסקת ההגבלה (סעיף 8) של חוק היסוד (למרות שמדובר בזכות שאינה מוזכרת במפורש בחוק היסוד). תוצאת הניתוח היא שהפגיעה אינה מידתית.

פס"ד אליס מילר היווה סמל ותו לא. גם היום, 16 שנים אחרי, מעטות טייסות הקרב בישראל. מקצועות שלמים "נעולים" בפני נשים, ומקצועות אחרים, בהם השכר נמוך יותר - מאוכלסים בנשים בלבד (הוראה וחינוך מגיל 18-3).

מרכזי ההשפעה במדינה:

- **בפוליטיקה** - שלוש נשים מכהנות בתפקיד שר מתוך 34 שרים.
- **בתקשורת** - אין אישה בראש גוף תקשורת אלקטרונית וכתובה.
- **בכלכלה** - רק אישה אחת, רקפת רוסק-עמינח, עומדת בראש בנק (להבדיל מבעלות על בנק בו מחזיקה שרי אריסון). אישה מעולם לא שימשה כנגידת בנק ישראל.
- **בבריאות** - אין מנכ"לית בארבעת קופות החולים הגדולות.
- **במשפט** - בבית המשפט העליון בהרכבו החדש, לאחר פרישת הנשיאה דורית ביניש, ובחירת ארבעת השופטים החדשים יש 4 שופטות בלבד מתוך 15 שופטים.

אפליה או דיכוי

בשאלה אם אפליה או דיכוי אני סבור שמדובר באחרון - דיכוי מובנה משפטית, תרבותית וכלכלית. בשפה הרווחת: משפחות עפ"י פרסומים רשמיים נמדדות ב"בתי אב"; בן הזוג מוגדר "בעל"; דיור מוגן למבוגרים הוא "בית אבות"; טפסים ממשלתיים מנוסחים בלשון זכר, חלקם מסייגים זאת כי הכוונה לזכר ונקבה; מסיבת בת-המצווה היא יומולדת חגיגי יותר מהשאר בעוד מסיבת בר-המצווה נחגגת כמעט כמו חתונה; הוא הדין בין ברית לבריתה. גם אנו, המשפטנים, משתמשים בביטוי "יחסי עובד - מעביד" מבלי שנניח שיכולה להיות אפשרות ולו הקלושה... שמדובר בעובדת ובמעבידה.

הפער המובנה בשכר בין גברים לנשים, התובנה הברורה שאשה "בעייתית" בגמישות שעות העבודה, שכן היא אמורה להתפנות לילד החולה, להוציא מהגן, להסיע לחוג, כל אלו רק מחזקים את הדעה שאין מדובר באפליה ברת תיקון ע"י חקיקה מתקנת, אלא בדיכוי מגדרי טהור שרק פעולה רדיקאלית יכולה להעבירו מן העולם.

הערת המערכת:

לפי הסברי האקדמיה ללשון עברית "צורת הזכר בעברית משמשת לא רק לזכר. היא גם הצורה שאנחנו נוקטים כשאין לנו צורך להבחין במין - כלומר היא גם הצורה הסתמית, הלא-מסומנת. על כן צורת הזכר יפה גם לנקבות, מה שאין כן צורת הנקבה: זו מציינת רק נקבה ומוציאה את הזכר. זו דרכה של העברית."

בימים בהם "כבוד בת מלך - פנימה" מתכוון לירכתי האוטובוס, מעניין לבדוק אם אי-שוויון המובנה בין נשים לגברים מתחיל בשדה המשפטי.

עו"ד שימי קדוש

שלושה זרמי פמיניזם

פמיניזם הליברלי מבקש להדגיש את הדמיון שבין נשים לגברים, בשאיפה לשלב נשים במרחב הציבורי והפוליטי.

הפמיניזם הרדיקלי מדבר על דיכוי במקום על אפליה, על שחרור במקום שוויון זכויות, ועל מהפכה במקום רפורמה.

הפמיניזם התרבותי טוען שהשוני בין נשים לגברים, אינו מהווה בסיס מוצדק לאפליה אלא שיש להכיר בו ולעצב על פיו גישות חינוכיות ומשפטיות.

ההיסטוריה

חוק שיווי זכויות האישה מ-1951 הוא החוק המוביל בניסיון להשוות את זכויות האישה לאלו של הגבר. בהצגת החוק בכנסת הוצגה האישה כ"בת לוויה" לחלוץ (הזכר) הציוני. עם זאת "לא נגרע חלקה בכל פעליו של הישוב" והיא מהווה "חלק בלתי נפרד מזרמי העלייה החלוצית בארץ". החוק עבר שינויים אך עיקרו עוסק בענייני משפחה ולכן נוגע לנשים נשואות בלבד. החוק שיפר את מעמד האישה, אך מטרתו, באופן כללי, להגן על זכויות "אימהות ורעיות". הסעיף הראשון דן במעמד המשפטי של המינים: "דין אחד יהיה לאשה ולאיש לכל פעולה משפטית". החוק אינו דן בשכר שווה (על אף קיומו של חוק שכר שווה לעובדת ולעובד, שהלכה למעשה אינו מיושם בפרקטיקה הנוהגת), אפליה בפוליטיקה ועוד.

החוק מאפשר, בדומה לפמיניזם התרבותי, להבחין בשונות בין המינים: למשל בסעיף 1 ב' לחוק:

"אבחנה מותרת והעדפה מתקנת [תיקון: תש"ס]

אין רואים כפגיעה בשוויון או כהפליה אסורה כל אחד מאלה:

אבחנה בין אישה לבין איש, במידה שהיא מתחייבת מהשונות העניינית שביניהם, או מאופיו או ממהותו של העניין."

על אף ניסיונות למנוע הדרת נשים בחקיקה ובפסיקה, המדינה מקבעת השארת ענייני הדין האישי בידי בתיה"ד הרבניים, מתוך חוסר רצון או יכולת להתעמת עם הממסד הדתי. נימוק "אחדות האומה" ושמירת אופייה היהודי של המדינה גובר על ערך השוויון שביהמ"ש מטיף לו.

בעקבות בג"ץ 4541/94 **אליס מילר נ' שר הביטחון ואחרים**, (1995), הורה בג"ץ לצה"ל להשוות את זכויות הנשים לאלו של גברים. זהו פסק דין תקדימי באמירתו החוקית והערכית וחשיבותו בדין החוקתי בדבר מהות הזכות לכבוד והזכות לשוויון הכלולות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.